

Edith Nolet neemt het thuisinterview af met ERGO-deelnemer mevrouw Van Velzen

In dit nummer:

■ Dexamethason in speekselonderzoek

■ Oogarts Hans Vingerling

■ Stand van zaken MRI-onderzoek

Voorwoord

Al twee jaar zijn er vanuit het Erasmus MC contacten met de universiteit van Fudan in Shanghai, de Chinese zusterstad van Rotterdam. Op 28 en 29 augustus bracht een delegatie uit China een bezoek aan Rotterdam. De universiteit van Fudan en het Erasmus MC hebben namelijk een subsidie gekregen van de Economische Voorlichtings Dienst (onderdeel van het ministerie van Economische Zaken) waarmee ze een cohortstudie willen opzetten naar belangrijke ziekten.

We willen de expertise die wij door ERGO hebben op het gebied van cohortonderzoek, delen met de mensen in China. Het cohortonderzoek dat we voor ogen hebben in Shanghai is vergelijkbaar met ons ERGO-onderzoek. We willen inhaken op de zogeheten Zhongshan-Changfeng Study. Zhongshan is de naam van

het ziekenhuis dat is verbonden aan de medische faculteit van de Fudan University. Changfeng is een wijk in het oosten van Shanghai, net buiten het centrum. Het is wat betreft sociale en economische status een gemiddelde wijk in Shanghai, het heeft oudbouw en nieuwbouw. Het inwonertal is 56.000, vergelijkbaar met Ommoord. Van hen worden 15.000 mensen onderzocht, in principe de leeftijdsgroep van 45 jaar en ouder. We kijken naar de kenmerken van hart- en vaatziekten, hersenziekten zoals Parkinson, maar ook op specifieke ziekten die in China frequent voorkomen, zoals Hepatitis B en C.

Dat doen we met vragenlijsten, maar ook in een onderzoekscentrum, waar we heel gedetailleerd zullen kijken naar bijvoorbeeld hart- en bloedvaten. We gaan uitgebreid bloedonderzoek doen en hopelijk kunnen we ook hersenscans maken. Er is een geweldig enthousiasme, niet alleen in de universiteit, maar ook bij de burgemeester, het ziekenhuis en de huisartspraktijken. Eén van de problemen is de geweldige migrantenpopulatie in Shanghai. In de cohortstudie willen we ook helder krijgen wie gezondheidszorg willen, wie er verzekerd zijn. En we kunnen de resultaten vergelijken met de uitkomsten van het ERGO-onderzoek.

Prof.dr. Bert Hofman

In gesprek met een ERGO-deelnemer

De kersverse ERGO-deelnemer mevrouw Cornelisse-Driessen is 55 jaar en zij woont met haar echtgenoot sinds drieënehalf jaar in Ommoord, op de Sinclair Lewisplaats.

“Ik ben net twee keer achter elkaar op het ERGO-onderzoekscentrum geweest, voor het eerst. Ik kreeg de brief en dacht: daar ga ik aan mee doen! Ik kom namelijk nooit bij de dokter. Ik werk al bijna 25 jaar bij Thuiszorg Rotterdam en ik ben maar twee keer thuis gebleven vanwege ziekte. Dankzij mijn werk, mijn thuiszorgwijk is ook hier op de Sinclair Lewisplaats in Ommoord, kende ik ERGO al. Veel van mijn, vaak oudere, cliënten doen al jaren mee aan het ERGO-onderzoek. Dus toen ik de brief kreeg, dacht ik wel even: moet ik nú al? Maar later begreep ik dat de onderzoeksgroep is uitgebreid met 45-plussers.

Op het ERGO-centrum waren ze erg aardig. Ik kreeg goede uitleg en gelukkig heb ik niets, behalve een hoge bloeddruk. Die was over de 150 terwijl ik helemaal geen lichamelijke klachten heb. Ik heb via mijn huisarts meteen medicijnen gekre-

gen, maar ik voel nog steeds geen verschil hoor. Ik ben echt verbaasd dat ik zo'n hoge bloeddruk heb.

Ik ben eigenlijk niet bewust bezig met mijn gezondheid. Ik rook namelijk en ik drink ook wel eens een wijntje of een mix, bijvoorbeeld Vieux, maar alleen als we visite hebben! Wij eten wel weinig zout, want mijn man heeft altijd al een hoge bloeddruk gehad. Ik heb een

heel klein zoutstrooiertje en daar doe ik jaren mee. Maar we aten tot voor kort ook altijd roomboter, heerlijk. Maar omdat mijn man nu hartpatiënt is eten we Becel. Dat is wel wennen.

Ik heb ook helemaal geen tijd om met mijn gezondheid bezig te zijn. Ik werk 16 tot 28 uur per week, en vaak nog wel meer. 's Avonds ben ik regelmatig bezig met de roosterplanning van mijn team, tien collega's. Verder maak ik graag kaarten, ik brei en haak veel, ik houd van kruiswoordpuzzels oplossen en ik start volgende week met de derde vervolgcursus Frans. En het belangrijkste vergeet ik bijna: ik pas heel veel op mijn kleinzoon van negen maanden. Meestal doe ik dat op de maandag en dinsdag als mijn schoondochter moet werken. En regelmatig blijft hij dan ook logeren.

Ik moet maandag nog terugkomen op het ERGO-onderzoekscentrum voor de MRI-scan. Ook dat heb ik nog nooit eerder meegemaakt. Maar ik maak mij niet druk hoor, ik zie het allemaal wel.” □

Kerstmis in Ommoord

De blaadjes vallen nog van de bomen, maar over een paar maanden is het alweer Kerstmis. Heeft u een mooie foto passend in het thema 'Kerstmis in Ommoord', stuur deze dan naar ons toe. U maakt hiermee kans op de prijs van ERGO Kerstkaart 2006; uw foto wordt dan als kerstkaart naar ruim 11.000 adressen gestuurd.

naam en een foto-bijlschrift/-uitleg. De winnende foto wordt tevens in de komende ERGO-nieuwsbrief gepubliceerd.

Bij voorkeur ontvangen wij een digitale foto, maar een gewone foto is natuurlijk ook goed. Vermeld duidelijk uw

Zodra u een foto naar ons toestuurt, geeft u toestemming dat wij de foto voor ERGO-doeleinden (zoals nieuwsbrief en website) mogen gebruiken.

Mail de foto uiterlijk 17 november 2006 naar ergo.epib@erasmusmc.nl of stuur de foto naar Erasmus MC, afdeling Epidemiologie & Biostatistiek, t.a.v. redactie ERGO, Antwoordnummer 5124, 3000 VB Rotterdam (postzegel is niet nodig).

“Het is uniek om op deze wijze het stresshormoon te meten” Nieuw bij het speekselonderzoek

Vier jaar geleden startte ERGO met het speekselonderzoek. Alle ERGO-deelnemers krijgen bij hun eerste bezoek aan het ERGO-onderzoekscenrum vier buisjes mee naar huis met daarin een wattenrolletje. Aan deelnemers wordt verzocht om op vier verschillende tijdstippen op de dag gedurende 45 seconden op een wattenrolletje te kauwen. Bij het tweede bezoek aan het ERGO-centrum kunnen de buisjes met (gekauwde) wattenrolletjes weer ingeleverd worden. De ERGO-onderzoekers gebruiken het speeksel uit de wattenrolletjes om de waarde van het stresshormoon ‘cortisol’ te meten. Sinds een half jaar is het onderzoek uitgebreid met een test waarbij het hormoon ‘dexamethason’ wordt toegediend.

Waarom krijgen de ERGO-deelnemers nu dexamethason?

ERGO-onderzoekslider psychiatrie, Henning Tiemeier: “Iedereen maakt bepaalde stresshormonen, zoals adrenaline en cortisol, aan in het lichaam. Zonder cortisol kun je niet leven. Je hebt het nodig in stresssituaties, tijdens ziekten, en tijdens geestelijke en lichamelijke inspanningen, maar ook voor de gewone energiehuishouding. De hoeveelheid cortisol in je lichaam verschilt per persoon en per moment op de dag. In de wetenschap is inmiddels bekend dat mensen met bepaalde ziekten (zoals de-

pressie, botziekten en hart- en vaatziekten) een hogere en soms een lagere cortisolwaarde hebben. Bij sommige mensen is de cortisolwaarde van een dusdanig niveau, dat het zich door ontspanning niet laat onderdrukken. Dexamethason kan het wel onderdrukken.”

Wat doet dexamethason met je?

“Dexamethason is net zoals een hormoon dat je zelf ook in je lichaam aanmaakt. De ERGO-deelnemers krijgen een hele lage dosering van dit stresshormoon zodat het niet schadelijk is en geen bijwerkingen geeft. Het tablet neem je 's avonds in en dan zorgt het ervoor dat de cortisolproductie in het lichaam de volgende ochtend iets is gereduceerd. In feite signaleert het lichaam dat er al cortisol in het bloed aanwezig is dankzij de dexamethason en daardoor maakt het lichaam iets minder aan van dit hormoon.”

Wat kun je hiermee onderzoeken?

Dr. Tiemeier: “Wij kunnen dankzij dexamethason zien bij wie het stresshormoon op volle kracht aanwezig is en bij wie niet. Het speekselonderzoek is nog lang niet afgerond, maar geeft als voorlopige resultaten dat een hoge cortisolwaarde samenhangt met een hoge bloeddruk en met roken. Daarom willen we dit verband verder onderzoeken met betrekking tot cardiovasculaire en psychiatrische ziekten. De toediening van een geringe hoeveelheid dexamethason kan ons hierbij helpen.

Dit gebeurt nergens in de wereld, omdat het logistiek vaak niet haalbaar is. In ERGO kan het, en daarom is het uniek om op deze wijze het stresshormoon te meten. Onderzoekers uit alle continenten zullen de uiteindelijke resultaten op de voet gaan volgen.” □

Dát is de kracht van ERGO

Sinds 1 oktober bekleedt ERGO-onderzoekslider Huib Pols een nieuwe functie. Na zes jaar afdelingshoofd Inwendige Geneeskunde te zijn geweest, heeft deze internist en endocrinoloog van oorsprong, de functie van ‘Decaan Erasmus MC’ aanvaard. Wat heeft dit voor gevolgen voor ERGO?

Decaan Erasmus MC

Prof. Pols: “Als Decaan Erasmus MC ben ik verantwoordelijk gesteld voor het onderwijs- en onderzoeksbeleid van het Erasmus MC. En ik ben vice-voorzitter en lid van de Raad van Bestuur.

Maar ik wil mij blijven inzetten voor het botonderzoek van ERGO. Soms zal ik wat agendadruk ervaren, maar ik probeer een halve dag per week, op vrijdag, voor ERGO te blijven werken. ERGO is een onderdeel van mij geworden. Eigenlijk is het vreemd gelopen, want vijftien jaar geleden had ik nog helemaal geen verstand van epidemiologie. Maar ik had wel wat interesse getoond en er was op dat moment niemand verantwoordelijk voor het botonderzoek. Bert Hofman vroeg of ik dat wilde doen. Maar ik wilde eerst bedenktijd, want ik wist niets van data-analyses en databeheer. Op een dag kwam er een arts-onderzoeker van ERGO bij mij langs, in de kliniek, en hij zei: “Ik zoek iemand die mij kan begeleiden in mijn onderzoek voor ERGO en ik begreep dat u de onderzoeksleider bent voor osteoporose (botontkalking).” Afijn, vanaf dat moment werkte ik voor

ERGO en heeft vooral die arts-onderzoeker mij wegwijs gemaakt in het hele data-gebeuren.”

Voor de dokter in de spreekkamer

“Ik bracht kennis mee op het gebied van calcium, botstofwisseling en endocrinologie. Zo is het skeletonderzoek een vast onderdeel geworden in ERGO en heeft het mede geleid tot de groei en bloei van ERGO. Maar ik heb ook veel te danken aan ERGO. Ik ben van een dokter aan het bed en het laboratorium, in een groot wetenschappelijk onderzoek terechtgekomen met een enorme bereidwillige deelnemerspopulatie. Ik heb op een hele andere manier naar osteoporose leren kijken. Als arts ben ik aangescherpt in het signaleren van risicofactoren en heb ik beter geleerd om bepaalde ouderdomsziekten te identificeren. ERGO is heel interessant voor de wetenschap, maar zeker ook voor de dokter in de spreekkamer.”

Oorzaken van ouderdomsziekten blijven ontrafelen

“Met het botonderzoek hebben we tot nu toe kunnen bereiken dat er behandelrichtlijnen zijn gedefinieerd voor mensen met botontkalking. Daarnaast hebben we de achterliggende genetische processen leren doorgronden, en dat doen we nog steeds. Ook de invloed van medicijnen op het skelet, en de bijwerkingen ervan, hebben we onderzocht.

Het unieke van ERGO is het ontrafelen van verbanden tussen ouderdomsziekten, zoals de invloed van hormonen op het krijgen van osteoporose. Dát is de kracht van ERGO. Ik denk ook dat ERGO nog vele jaren door kan gaan, want 20% van de Europese bevolking is ouder dan 60 jaar. In 2050 is 35% ouder dan 60. ERGO blijft dus nodig om oorzaken van ouderdomsziekten te kunnen ontrafelen.” □

ERGO INTERNATIONAAL

Door: Bruno Stricker

Het ERGO-onderzoek staat in het buitenland bekend onder de naam “Rotterdam Study” en behoort tot de meest succesvolle bevolkingsonderzoeken in de wereld. Dit is grotendeels te danken aan de jarenlange medewerking van de ERGO-deelnemers, huisartsen en apothekers. Een ander succesvol bevolkingsonderzoek vindt sinds 1947 plaats onder de inwoners van Framingham, een kleine voorstad van Boston in de Verenigde Staten. Het contact tussen de onderzoekers van ERGO en Framingham is zeer goed.

In het kader van deze samenwerking vergelijkt ERGO of risicofactoren voor ritme- en geleidingsstoornissen van het hart bij ERGO-deelnemers vergelijkbaar zijn met

soortgelijke risicofactoren in Framingham. Daarbij wordt rekening gehouden met de vraag of deze risicofactoren mogelijk erfelijk zijn, of samenhangen met bepaalde levenswijzen zoals voedsel en lichaamsbeweging. Het is heel belangrijk om bevindingen uit het ERGO-onderzoek bevestigd te zien in Framingham en omgekeerd, omdat dit de kans verkleint dat bepaalde bevindingen op toeval berusten. Op deze wijze wordt maximaal gebruik gemaakt van alle bevindingen uit bevolkingsonderzoeken. Het belang hiervan voor ERGO is om inzicht te krijgen in het ontstaan van (ouderdoms) ziekten. Voor de deelnemers aan de Framingham Study zal het een bijzondere ervaring zijn dat zelfs hun gegevens uit 1947 nog gebruikt worden voor medisch-wetenschappelijk onderzoek. □

ERGO-bijeenkomst voor huisartsen uit Ommoord

Op 29 mei organiseerde ERGO een huisartsenbijeenkomst in Wijkcentrum Romeynshof. Er waren ruim twintig huisartsen aanwezig en de avond stond in het teken van het ERGO MRI-onderzoek. Prof.dr. Monique Breteler (neuroepidemioloog) en dr. Aad van der Lugt (radioloog) informeerden de huisartsen over de eerste ervaringen met de MRI-scanner in Ommoord. Het onderzoek loopt erg goed. Tot die tijd (eind mei) waren 940 ERGO-deelnemers gescand. Hiervan zijn de scans van 107 personen door de radioloog

beoordeeld, omdat er bepaalde bevindingen waren. Van die 107 personen was er bij zestien mensen echt iets aan de hand. Deze mensen zijn uiteraard, in samenspraak met hun huisarts, geïnformeerd over de afwijkende bevinding in hun hersenen. In de meeste gevallen ging het om een aneurysma.

De volgende huisartsenbijeenkomst zal in december/januari plaatsvinden. Deze bijeenkomst zal gaan over het psychiatrisch en genetisch onderzoek binnen ERGO. □

Prof.dr. Bert Hofman ontvangt Onderwijs & Onderzoeksprijs

Tijdens de opening van het Academisch Jaar van de Erasmus Universiteit Rotterdam op 4 september, ontving prof.dr. Bert Hofman de Onderwijs- & Onderzoeksprijs 2006 vanwege zijn grote betrokkenheid bij het internationaal succesvol tot stand brengen van de opleidingsprogramma's van Netherlands Institute for Health Sciences (Nihes) en vanwege zijn bevoegdheid als docent.

“In een ziekenhuis voel ik mij niet op mijn plek”

Dokter De Bont runt samen met drie andere collega's huisartsenpraktijk Buitenhof. Naast haar drukke huisartsenbestaan is zij moeder van twee jonge kinderen. Een korte kennismaking met deze Rotterdamse uit Leiden.

Van Leiden naar Ommoord

“Na mijn huisartsopleiding in Leiden, waar ik ook heb gestudeerd, ben ik in 2002 bij deze praktijk gekomen. Mijn man komt uit Rotterdam en hij wilde graag terug. Het was best even wennen voor mij, maar inmiddels heb ik het uitstekend naar mijn zin in Rotterdam.”

Generalist

“Ik wilde een technische/exacte studie gaan doen na het vwo, maar wel iets waardoor ik veel met mensen zou werken. Ik koos dus voor geneeskunde en vervolgens voor de huisartsenspecialisatie, omdat ik niet zo van ziekenhuizen houd. Een beetje vreemd misschien voor een arts, maar in een ziekenhuis voel ik mij niet op m'n plek. Ik ben graag buiten, in de wijk. Bovendien ben ik een generalist; ik weet van veel dingen een beetje. Het vrije ondernemerschap bevalt me ook uitstekend.”

Kleine chirurgie

“Mijn werk is zo afwisselend, ik weet nooit hoe de dag zal verlopen en het contact met zo veel verschil-

lende soorten mensen vind ik erg leuk. Ik houd ook van kleine chirurgie zoals moedervlekken weghalen en spiraaltjes plaatsen. En diabetes is mij steeds meer gaan boeien, zeker sinds we met onze praktijkondersteuner een eigen diabetes-spreekuur hebben opgezet met daarin een speciaal trainingsprogramma bij de fysiotherapeut.”

Terminale patiënten

“Ommoord is een interessante wijk, omdat er veel oudere mensen wonen. Deze mensen hebben vaak écht iets. Zo heb ik veel te maken met hele zieke mensen. Het begeleiden van terminale patiënten vind ik heel mooi, maar soms ook wel zwaar.”

ERGO

“ERGO is een mooi onderzoek. Wij zijn bevoorrecht dat ERGO zich in Ommoord afspeelt, want veel van onze patiënten worden helemaal gescreend. Dat is natuurlijk ideaal voor ons, als huisarts. Zo wordt er preventief veel gedaan in Ommoord dankzij ERGO.” □

Nieuwe voedingsvragenlijsten

ERGO inventariseert via speciale vragenlijsten over voeding al jaren het voedingspatroon van de deelnemers. Hierdoor zijn reeds veel belangrijke bevindingen gedaan. De positieve invloed van visvetzuren op het uitstellen of voorkomen van geheugenproblemen, is een voorbeeld van een resultaat uit het ERGO-onderzoek. Juist omdat ERGO het verband tussen (ouderdoms) ziekten en voeding kan onderzoeken is het zo belangrijk dat er informatie vergaard wordt over de voeding. Nu een grote groep 'jonge' deelnemers tot het cohort is toegetreten, is de voedingsvragenlijst ook aangepast en afgestemd op de voedingsgewoonten van jongere mensen.

ERGO-onderzoeksleider voor hart- en vaatziekten dr. Jacqueline Witteman: “In samenwerking met de Universiteit Wageningen start deze maand een student bij ons om de nieuwe voedingsvragenlijst bij een steekproef van de ERGO-deelnemers af te nemen. De student kan op basis van deze pilot nog wat aanpassingen doen aan de vragenlijst en ver-

volgens beginnen we dit najaar nog met het verstrekken van de nieuwe vragenlijsten tijdens het thuisinterview. De ERGO-deelnemers kunnen rustig thuis, op hun eigen moment, de vragenlijst invullen en vervolgens meenemen naar het ERGO-centrum. De jonge ERGO-deelnemers die het thuisinterview al hebben gehad, krijgen de nieuwe voedingsvragenlijst thuisgestuurd en worden uiteraard ook verzocht om de ingevulde lijst te retourneren naar het ERGO-centrum. Het voedingsonderzoek stelt vragen over de meest gebruikte voedingsmiddelen zoals verschillende soorten fruit, groente en melk. We zijn van plan om ook vragen toe te voegen over beweging, maar zo ver zijn we nu nog niet.” □

Follow-up medewerkers op pad

V.l.n.r. Marja Hof, Lida Brökling en Anne-Moinique Ebens.

De follow-up medewerkers van ERGO bezoeken de huisartsen, verzorgings- en verpleegtehuizen in Ommoord en de wijde omgeving om alle medische gegevens van de ERGO-deelnemers te verzamelen. Zij doen dit altijd per

fiets, bepakt en bezakt. Regelmatig hebben zij hun eigen apparatuur bij zich, zoals een kopieerapparaat of een scanner met laptop, zodat ze de praktijken die ze bezoeken zo min mogelijk tot last zijn. □

Een nieuw gezicht bij ERGO: oogarts Hans Vingerling

Wie is Hans Vingerling?

Ik ben 45 jaar, samenwonend in Overschie en vader van drie kinderen. Ik heb geneeskunde gestudeerd aan het Erasmus MC en ben nadien gepromoveerd bij ERGO. Daarna ben ik in het Erasmus MC opgeleid tot oogarts en heb ik een halfjaar in een Londens oogziekenhuis gewerkt. In 1995 keerde ik terug naar het Erasmus MC als stafarts bij de afdeling Oogheelkunde.

Waarom oogheelkunde?

Ik vind het oog een bijzonder interessant orgaan. Het is esthetisch heel mooi, het is een technisch vakgebied en bovendien operatief een uitdaging.

Wat was tot nu toe uw betrokkenheid bij ERGO?

Eind jaren tachtig ben ik gepromoveerd op het onderwerp Maculadegeneratie (MD). MD is een ingrijpende oogaandoening waardoor de gezichtsscherpte afneemt en het betekent letterlijk 'achteruitgang van de gele vlek.' Deze gele vlek, de macula lutea, is het centrale deel van het netvlies waarmee je scherp ziet. MD wordt daarom ook wel 'slijtage' van het netvlies genoemd. Ik onderzoek hoe vaak het voorkwam, bij wie en welke associaties er waren. Uit dat onderzoek bleek

dat mensen met aderverkalking en mensen die roken een verhoogde kans hebben op het krijgen van MD. Na mijn promotie heb ik de ERGO-ontwikkelingen vanaf de zijlijn gevolgd. Sinds 1999 ben ik weer actief betrokken bij het begeleiden van arts-assistenten in opleiding (aio's) die ERGO-onderzoek doen.

Wat is uw rol in het ERGO-onderzoek?

Vanaf medio september 2007 volg ik prof. Paulus de Jong op als ERGO-onderzoeksleider voor het oogonderzoek. We hebben nu een jaar overlap zodat hij mij kan 'inwerken' en ik hem kan vervangen als hij afwezig is.

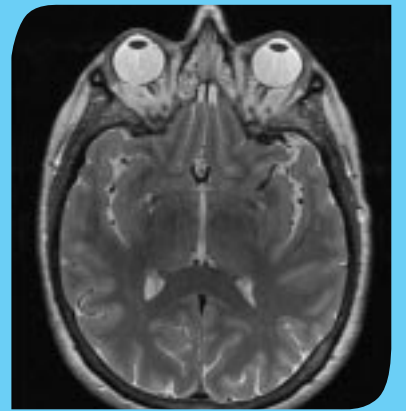
Waarom wilt u voor ERGO werken?

Dit is een waanzinnig mooie kans voor mij om op topniveau te blijven werken. Door ERGO krijg ik de kans om samen te werken met het topinstituut Epidemiologie & Biostatistiek, met toponderzoekers, voor een wereldwijd bekend en uniek bevolkingsonderzoek.

Wat wilt u in de toekomst onderzoeken bij de ERGO-deelnemers?

Ik wil het onderzoek voortzetten naar genetische afwijkingen in combinatie met risicofactoren die van invloed zijn op het krijgen van oogziekten. □

Het ERGO MRI-onderzoek: alweer een jaar verder!

Door: Meike Vernooij en Arfan Ikram

31 augustus 2006 was het op de dag af een jaar geleden dat burgemeester Opstelten de nieuwe MRI-ruimte in het ERGO-onderzoekscenrum in gebruik nam. Vanaf dat moment heeft de scanner bijna geen dag “stilgestaan” en we kunnen terugkijken op een zeer succesvol jaar. Dat succes is met name te danken aan de inzet en enthousiasme van de ERGO-deelnemers: meer dan 92% van de benaderde deelnemers wilde meedoen met het onderzoek! Een dergelijk hoog deelnamepercentage is zeldzaam, zelfs binnen ERGO. De meest gehoorde opmerkingen na afloop van het onderzoek gaan over het lawaai dat de scanner maakt: “Het lijkt wel of de buurman aan het klussen is”. Inderdaad, het geluid lijkt op het kloppen en boren van niet één, maar wel tien buurmannen tegelijk! Desondanks hebben we heel veel positieve reacties gehad en we hopen daarom alle mensen over een jaar of drie opnieuw voor de MRI te kunnen verwelkomen. Met dit soort vervolgscaans zijn we deze zomer trouwens al begonnen: een kleine groep ERGO-deelnemers van het eerste uur heeft in het verleden (1995 en 2000) al deelgenomen aan de allereerste scanstudie. De scan vond toen plaats in Erasmus MC-Daniël den Hoed, omdat ERGO toen nog geen eigen MRI-scanner had. Omdat het heel veel extra informatie verschaft om van één persoon meerdere scans te hebben, hebben we deze selecte groep mensen nu uitgenodigd voor een tweede of soms zelfs derde MRI-onderzoek, ditmaal op de 'nieuwe' scanner. Ook onder hen is de deelname zeer hoog, en dat terwijl de gemiddelde leeftijd van deze groep mensen 85 jaar is! Het is natuurlijk een groot voordeel dat de MRI-scanner nu zo dichtbij huis is voor iedereen. In totaal zijn er het afgelopen jaar al bijna 1500 scans gemaakt. Alle mensen ontvangen na afloop een unieke ERGO-MRI paraplu. Hopelijk zet het succes van de MRI-scan zich voort en houdt heel Ommoord over een tijdje met de ERGO-MRI paraplu het hoofd droog! □

De back office van ERGO

“Heb jij voor mij de dossiers van alle ERGO-deelnemers met diabetes die daarvoor insuline gebruiken?”

Met dit soort vragen komen de ERGO-onderzoekers langs bij Anneke de Koning, Jolande Verkroost of Anneke Palsma. Zij werken op de automatiseringsafdeling van ERGO, in het Erasmus MC en vormen de ‘back office’ van het onderzoek.

V.l.n.r. Anneke Palsma, Jolande Verkroost en Anneke de Koning

Kunnen jullie iets meer vertellen over jullie werk?

Jolande: “Wij verwerken de gegevens die worden aangeleverd door de follow-up medewerkers en vragen eventueel extra informatie op in ziekenhuizen. Met deze gegevens gaan de onderzoekers vervolgens aan de slag.”

Anneke de K.: “En één keer per jaar doen we een huisartsenactie. ERGO-deelnemers die verhuizen krijgen ook een nieuwe huisarts. Met die nieuwe huisartsen, buiten Rotterdam, leggen wij contact.”

Anneke P.: “Dit zijn echt huisartsen in het hele land; van Texel tot aan Maastricht.”

Anneke de K.: “Het gaat om 334 huisartsen en 536 ERGO-deelnemers per jaar. Wij sturen die huisartsen een brief waarin we uitleggen wat ERGO is en waarom het zo belangrijk is dat we de medische gegevens van de ERGO-deelnemer, ook al is deze verhuisd, blijven ontvangen. Uiteraard hebben de betreffende ERGO-deelnemers hier een toestemmingsformulier voor getekend. Zodra de door ons gevraagde informatie terug komt van de huisarts, verwerken wij dat weer in de computer.”

Jolande: “Verder verzorgen wij de formulieren voor het ERGO-centrum, de uitnodigingsbrieven en de

brieven met de uitslagen aan de deelnemers. En wij zijn verantwoordelijk voor het bijhouden van de adresgegevens van de deelnemers en huisartsen.”

Wat vinden jullie leuk aan je werk?

Anneke de K.: “De medische onderwerpen, de afwisseling en de ruimte voor eigen initiatief.”

Jolande: “Ik houd van lijstjes, ordenen, en gegevens achterhalen. Bovendien is de sfeer erg goed in het team, er is veel respect voor elkaar en ruimte om jezelf te zijn.”

Anneke P.: “Het is fijn om een bijdrage te kunnen leveren aan het ophelderen van onderlinge verbanden tussen verschijnselen en het ontstaan van ziekten. En het is interessant om te zien hoe zo’n wetenschappelijk onderzoek in elkaar steekt. De sfeer in het team is heel open en prettig.”

Over welke eigenschappen moet je beschikken om jullie werk te kunnen doen?

“Je moet volhardend, nieuwsgierig en nauwkeurig zijn. En je moet beschikken over doorzettingsvermogen, een open mind en een georganiseerd karakter.”

Wat vinden jullie van het ERGO-onderzoek?

Jolande: “Een prima onderzoek. Toen ik hier net kwam werken wist ik helemaal niet dat het zo’n vooruitstreefend onderzoek is en zo uniek in de wereld. Ik ben een heel praktisch type en ik vind het daarom wel jammer dat het lang duurt voordat er resultaten zijn waar we in het dagelijks leven iets aan hebben.”

Anneke P.: “Ik vind het geweldig dat ERGO naar zo veel verschillende onderdelen kijkt.”

Anneke de K.: “Het is prettig om zelf

Anneke Palsma (49) werkt nu ruim zeven jaar voor ERGO, acht uur per week. Met haar man, Noorse boskat en Perzische kater woont zij in Poortugaal. Maar Anneke komt oorspronkelijk uit de kop van Groningen, Wirdum. In Groningen deed zij ook de opleiding voor Voeding en Diëtetiek waarna zij in diverse verpleeg- en verzorgingshuizen werkte. Toen zij naar ‘het westen’ verhuisde heeft ze in het Delta ziekenhuis in Poortugaal kookactiviteitenbegeleiding gedaan. Vervolgens heeft ze een hele afdeling voeding en diëtetiek opgezet en is gaan lesgeven aan leerlingen. Anneke deed aan de Open Universiteit Nederland de opleiding Voeding en Toxicologie om een meer wetenschappelijke onderbouwing van haar werk te krijgen. Deze studie combineerde zij met auteurschappen voor Wolters/Kluwer. Zij schreef de lesstof voedings- en diëtleer voor de leerlingen van het regionale opleidingscentrum. Haar huidige baan bij ERGO combineert zij met het auteurschap van een website. Anneke houdt van lezen, muziek luisteren, sporten (fitness, zwemmen, skiën), koken en zij organiseert voor de kerk bijzondere ontmoetingsdiensten.

Jolande Verkroost (40), getrouwd en woonachtig in Capelle aan den IJssel, werkt nu zes jaar voor ERGO en is de enige fulltimer van dit stel. Zij is radiodiagnostisch laborant van origine en heeft vroeger gewerkt in onder andere het Bergweg ziekenhuis in Rotterdam, het St. Jozef ziekenhuis in Gouda, het Medisch Centrum Rijnmond Zuid (MCRZ) en in het Oogziekenhuis te Rotterdam. In de loop van deze tijd is ze meer de administratieve/automatiseringsrichting op gegaan. Jolande is opgegroeid in Sommelsdijk, op Goeree Overflakke. Zij houdt van lezen, muziek luisteren en popconcerten bezoeken. Sinds kort is zij vrijwilliger voor de Nederlandse Vereniging voor een Vrijwillig Levensende (NVVE).

Anneke de Koning (41) werkt sinds 2002 bij ERGO, voor twaalf uur per week. Zij woont met haar man, dochter (13) en zoon (10) in Rhoon. Anneke heeft sociale psychologie gestudeerd in Leiden. Haar afstudeeronderzoek in het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC) heeft ertoe bijgedragen dat zij de medische kant op is gegaan. Ze werkte op de onderzoeksafdeling van het GAK in Amsterdam. Zij ontwikkelde daar een instrument om arbeidsongeschiktheid te kunnen meten. Anneke is geboren en getogen in Rotterdam. In haar vrije tijd gaat alle aandacht naar haar gezin. Tegenwoordig is winkelen met haar dochter een populaire vrijetijdsbesteding.

een bijdrage te kunnen leveren aan zo’n groot wetenschappelijk onderzoek dat op lange termijn ongelooflijk veel gegevens oplevert. En het is leuk om over ERGO te lezen in bijvoorbeeld het NRC Handelsblad.”

Jolande: “Tot slot wil ik namens ons drieën onze bewondering uitspreken voor de deelnemers die al die jaren heel trouw aan het onderzoek meedoen, zonder hen zouden wij niet zo’n leuke baan hebben!” □

Nog een paar keuzevragen:

	Jolande	Anneke P	Anneke de K
Herfst of winter?	Winter	Winter (lekker skiën!)	Herfst
Fitness of parachute springen?	Parachute springen	Fitness	Fitness
TV Rijnmond of Nederland 3?	Nederland 3	Nederland 3	Nederland 3
Risotto of gebakken aardappelen?	Gebakken aardappelen	Risotto	Risotto
Bach of Marco Borsato?	Marco Borsato	Bach (bij voorkeur op originele instrumenten)	Bach (vooral als mijn zoon speelt op de piano)

Versterking in ERGO MRI-team

Sinds 1 juli 2006 heeft het ERGO MRI-team een nieuwe collega: Hilda Buitenhuis-Brand (50). Zij is laborante en werkt alleen op maandag in Ommoord. Drie andere dagen werkt zij in het Erasmus MC-Sophia, al sinds 1992.

Hilda: “Ik vind het MRI-onderzoek voor ERGO zeer zinvol, want er is nog zo weinig bekend over de oorzaken van dementie. In het Erasmus MC-Sophia werk ik met kinderen, dus dit werk voor ERGO met volwassenen is een leuke afwisseling.”

Wist u dat:

- het ERGO-onderzoek dit voorjaar uitgebreid in de media is geweest?
 - Op 11 mei stonden we in het Algemeen Dagblad. Met dank aan de medewerking van ERGO-deelnemer mevrouw Den Outer;
 - Op 13 mei stond er een artikel in het NRC handelsblad over het ontstaan van hartritmestoornissen door corticosteroiden (ontstekingsremmers);
 - Op 17 mei werd een interview met ERGO-deelnemer de heer Van Leen uitgezonden op RTV Rijnmond.
- er regelmatig wordt gebeld door nieuwe ERGO-deelnemers met de vraag wanneer ze worden opgeroepen. Zo veel nieuwe deelnemers kunnen helaas niet allemaal tegelijk naar het ERGO-onderzoekscenarium komen, daarom zal het twee tot drie jaar duren voordat iedereen aan bod is gekomen.
- we een steekproef van de ERGO-deelnemers gaan benaderen om te inventariseren of er behoefte is aan het uitwisselen van ERGO-informatie via e-mail/internet?
- dankzij een uitzonderlijk grote investeringssubsidie (6 miljoen euro) van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) het hele genoom van alle deelnemers aan het ERGO-onderzoek onderzocht kan worden?

Het menselijk genoom, oftewel de gehele erfelijke informatie vastgelegd in het DNA, bestaat uit drie miljard bouwstenen: de nucleotiden A, T, C, G. In 99,9 % is de volgorde van de nucleotiden identiek. De resterende 0,1 %, de genetische variatie, bepaalt bijvoorbeeld waarom de ene mens zwart haar heeft en de andere blond. Een genetische variatie van een enkel nucleotide die in meer dan 1 % van de bevolking voorkomt, wordt een ‘single nucleotide polymorphism’ of SNP (uitgesproken als ‘snip’) genoemd. Binnen het hele genoom komen naar schatting vijftien miljoen SNP’s voor. Die SNP’s zijn zo belangrijk, omdat een SNP of een combinatie van een aantal SNP’s invloed kan hebben op het krijgen van een bepaalde ziekte. Of het kan bepalen waarom de één wel en de ander niet op een bepaald medicijn reageert.

Agnes van der Waal heeft de winnaar van de grabbelton, de heer Bardelmeijer (rechts op de foto) verrast met een heerlijke taart. De heer Bardelmeijer, woonachtig aan de Kogeldistel zat midden in een verbouwing, maar gelukkig was het mooi weer dus de foto kon prima in de tuin worden gemaakt.

Colofon

ERGO Nieuws is een tweemaandelijkse uitgave van het Erasmus MC, afdeling Epidemiologie en Biostatistiek. ERGO Nieuws verschijnt in een oplage van 11.000 stuks en wordt gestuurd naar alle ERGO-deelnemers, -huisartsen, -verzorgingshuizen en -medewerkers.

Hoofredactie

Marije van den Bovenkamp

Fotografie

Piet Smaal

Eindredactie

Jan Heeringa

Drukwerk en vormgeving

SiteDelight

Erasmus MC
Universitair Medisch Centrum Rotterdam

www.ergo-onderzoek.nl